

Politechnika Opolska, Wydział Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii

MAREK JAGUSZ

***Assessment and assessing process in physical education classes
in the opinion of parents of students from selected schools in Opole***

**Ocena i ocenianie z wychowania fizycznego w opinii rodziców uczniów
wybranych szkół miasta Opola**

Ocena szkolna pełni wiele funkcji. Zagadnienie funkcji oceny szkolnej, znajdujące swoje odzwierciedlenie w wielu publikacjach, (Altuszuler 1960, Demel 1976, Kalinowski 1969, Konopnicki 1957, Noizet 1988, Skład 1984, Zuchora 1965, Żukowska 1963, 1967). Analiza dotychczasowych poglądów na funkcję oceny szkolnej dowodzi, iż zależy ona od stosunków i współzależności, jakie zachodzą między trzema podstawowymi elementami procesu nauczania: programem nauczania, nauczycielem i uczniem. I tak, w systemie klasowo lekcyjnym ocena, zdaniem większości autorów, pełni funkcję: dydaktyczną, wychowawczą i społeczną. Na plan pierwszy wysuwa się funkcja dydaktyczna, bez jej spełnienia, zdaniem Altuszuler (1960), ocena nie może spełniać pozostałych funkcji. Inne spojrzenie na funkcję oceny prezentują między innymi Nikodemaska (1984), Jaworski (1983), Przetacznikowa i Włodarski (1979) sądząc, iż informacja, motywacja i selekcja są podstawowymi funkcjami oceny. Podobnie zresztą jak Bloom, Hastings i Mandaus (1971), którzy wyróżniają dwie funkcje oceny: prognostyczną i selektywną. Przyjmują, że celem prognozy jest ustalenie, jakie umiejętności pozwalają poradzić sobie z nowym zagadnieniem i sprawdzenie, czy dany uczeń już je opanował - celem selekcji natomiast jest ustalenie, którzy spośród uczniów mają dostateczne przygotowanie do podjęcia nauki, którzy z nich odniosą korzyść z kolejnego etapu uczenia się danych zagadnień.

Bliższe jednak zapoznanie się z treściami pojęć dowodzi, iż różnice pomiędzy prezentowanymi poglądami są tylko formalne i wynikają z przyjętych koncepcji oceny szkolnej. Z powyższej analizy wynika, że „informacja”, a dokładniej jej przekazanie jest podstawową i zauważaną przez teoretyków i praktyków funkcją oceny.

Według Charlesa Galloweya (1998) „ocenianie to proces zbierania informacji, formułowania sądów o informacjach, podejmowania decyzji”. Wspomniany autor sformułował także następujące główne cele oceniania:

- przewidywanie i selekcja – same przez się niewystarczające, jako że nie służą bezpośrednio ulepszaniu procesu uczenia się i nauczania,
- wywołanie maksimum pożądanых zmian u poszczególnych uczniów, nie zaś sposób na wyselekcjonowanie na każdym poziomie tych, którzy „mogą”, i tych, którzy „nie mogą”,
- wprowadzenie informacji oceniającej w formie korygującego sprzężenia zwrotnego

I tu również informacja jest istotnym elementem determinującym funkcjonowanie oceny i oceniania, wpływając na efektywność procesu uczenia się i nauczania. Najlepszym komen-

tarzem dla dominującej funkcji informacyjnej są słowa Bruner'a (1974) „uczenie się zależy od znajomości wyników uzyskanych w takim czasie i miejscu, w którym może ono być wykorzystane w celach korekcyjnych” - oraz „dopóki uczeń nie otrzymuje informacji zwrotnej o skuteczności swej reakcji, dopóty uczenie się nie zachodzi”.

Ocena ucznia w tym ocena z wychowania fizycznego nie pełni tylko funkcji „informacyjnej” w procesie dydaktycznym. Mogą być nią zainteresowane władze szkolne i oświatowe. Oprócz ucznia informacją o jego ocenie mogą być również zainteresowani jego rodzice. To z kolei może stanowić wskaźnik zainteresowania dzieckiem. Zainteresowania o bardzo szerokim spektrum. Dotyczyć ono może efektów oddziaływań dydaktycznych w ogóle, oddziaływań specyficznych związanych z wychowaniem fizycznym, spraw związanych z prawidłowym rozwojem somatycznym, jak i efektywności oddziaływań wpływających na zdrowie a związanych z aktywnością ruchową itp. O jakiegokolwiek przyczynie zainteresowania oceną swojego dziecka nie mówilibyśmy będzie to zjawisko niezmiernie pozytywne. Wpływ rodziny na kształtowanie osobowości, wyznawanych wartości, ideałów zasad postępowania, zainteresowań (Sas-Nowosielskiego 2003) jest niepodważalny. Potwierdzają to również badania w zakresie wpływu rodziny – rodziców na zachowania prozdrowotne dzieci. (Bouchard, Malina, Perusse 1997, Moore 1991, Simonen 2002). Im informacja o niesiona przez oceną jest bardziej trafnie interpretowana, tym możliwości efektywnego współdziałania pomiędzy szkołą a rodziną zwiększy się.

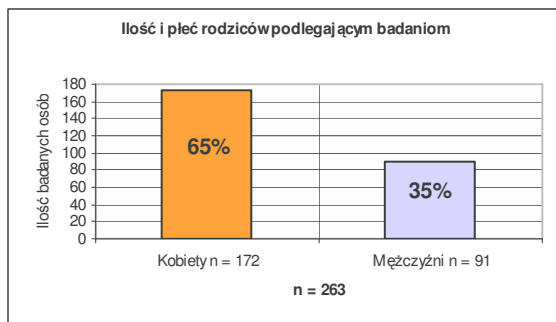
Podstawom założenie pracy jest stwierdzenie że: Rodzice nie potrafią prawidłowo interpretować oceny swojego dziecka uzyskanej z wychowania fizycznego. Szczególnie chodzi o uzyskanie informacji od rodziców o: ich zainteresowaniu, interpretacji i znaczeniu nadawanemu ocenie z wychowania fizycznego otrzymywanej przez ich dzieci.

MATERIAŁ I METODY

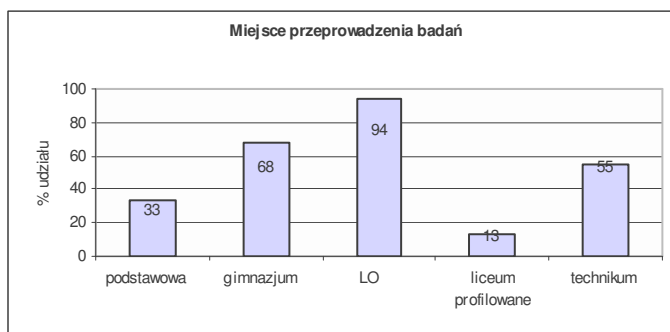
Badania ankietowe zostały przeprowadzone na grupie 263 rodziców. Ilościowo grupa reprezentowana była przez 173 matki i 91 ojców (wykres 1). Informacja od rodziców dotyczyła 135 dziewcząt i 135 chłopców, córek i synów badanych. Badania przeprowadzono we wszystkich typach szkół. Ilość badanych w poszczególnych typach szkół prezentuje wykres 2.

Założona hipoteza i cel badań podyktował przyjęcie metody sondażu diagnostycznego jako podstawowej metody badawczej. Jako technikę przyjęto wywiad, a konkretnie jego szczególną odmianę – technikę ankietową (Pilch, Bauman 2001). Narzędziem badawczym był kwestionariusz. Składał się on z 14 pytań w tym 1 zamknięte z koniecznością nadania wartości w skazanym elemencie (dyferencjał semantyczny). W niniejszym opracowaniu przyjęto do analizy odpowiedzi wybranych pytań ankiety.

Wykres 1

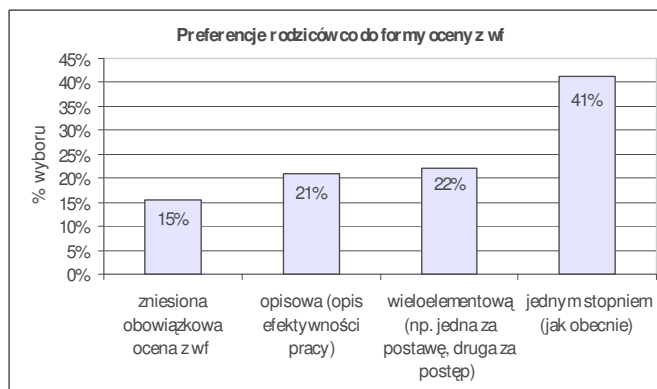
Wykres 2

WYNIKI

Informacja, która niesie ze sobą ocena, w znaczący sposób uzależniona jest od jej formy. Najbardziej rozpowszechnionym sposobem prezentacji oceny szkolnej jest stopień (nota) – cyfra w przyjętej skali. Jej wartość stanowi informację o poziomie realizacji celu. Tą formę oceny wybrało najwięcej respondentów – 41% (wykres 3). Nie wiadomo czy zadziałało w tym przypadku przyzwyczajenie (przez wiele lat była to jedyna obowiązująca forma oceny) czy też informacja o poziomie realizacji programu szkolnego niesiona tą drogą jest najpełniejsza. Ciekawe jest że ocenę wieloelementową i opisową, jako preferowaną wybrało odpowiednio 22% i 21% badanych. Obiektywnie te dwie formy oceny niosą ze sobą informację bardziej obiektywną i rzetelną od oceny przedstawionej jedną notą. W tym przypadku nie zadziałał element przyzwyczajenia ponieważ są one rzadko stosowane i mało znane. Tylko (aż) 15% respondentów było zdania, że ocena z wychowania fizycznego powinna być zniesiona.

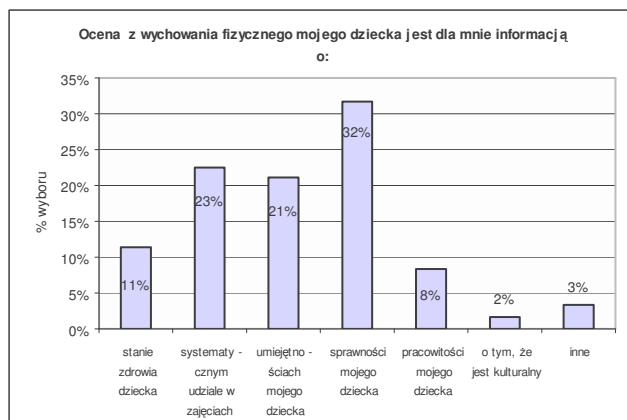
Wykres 3.

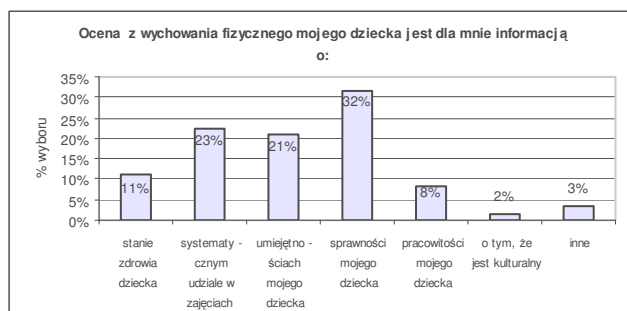
To, że ocena z wychowania fizycznego jest źródłem informacji nie oznacza, że jej interpretacja czy wręcz rozumiecie jest jednoznaczne. O tym jak jest rozumiana świadczą wyniki prezentowane w wykresie 4 i 5. Wyniki prezentowane w obu wykresach nie są jednakowe mimo, że dotyczą tego samego zagadnienia. Wykres 4 zawiera wyniki odpowiedzi na pytanie o czym informuje rodziców ocena dziecka otrzymana z wychowania fizycznego. Większość badanych, bo 32% stwierdziło, że informacja ta dotyczy poziomu sprawności fizycznej dziecka. Następne miejsca z 23% i 21% wyborem zajęły: frekwencja na zajęciach oraz reprezentowany poziom umiejętności ruchowych. Trzy wymienione elementy stanowią

łącznie 75% wyboru stanowiąc podstawowe elementy informacji wynikającej z oceny. O niespójności a raczej o deklaratywności odpowiedzi na poprzednio analizowane pytanie świadczą odpowiedzi na pytanie dotyczące kryteriów ocen, które brane są pod uwagę przez nauczyciela wychowania fizycznego przy ocenie ich dziecka (wykres 5). W pytaniu tym poproszono respondentów o wskazanie najważniejszych ich zdaniem 5-ciu kryteriów i nadanie im wartości od 5 do 1. Kryterium oceny tożsame jest z przedmiotem oceny. W związku z tym w obu analizowanych pytaniach odpowiedzi powinny być identyczne lub co najmniej zbliżone. Analiza danych zawartych w wykresie 5 świadczy o bardzo dużym rozproszeniu wyborów. Wszystkie kryteria zostały wskazane podobną ilością razy. W większości przypadków różnice między nimi są nieistotne statystycznie. Podobnie zjawisko można dostrzec analizując zebrany materiał z punktu widzenia znaczenia nadanego danemu kryterium. Świadczy to o tym iż każdy z badanych rodziców w sposób odmienny rozumie informację jaką niesie ocena otrzymana przez jego dziecko. Jest to zjawisko co najmniej niepokojące. Zaprzecza ona podstawowej, w tym przypadku funkcji oceny – informacyjnej.

Wykres 4.

Wykres 5.

Wykres 6.

Jednym z istotnych elementów świadczących o zainteresowaniu rodziców szkolnym wychowaniem fizycznym jest ich stosunek do oceny z tego przedmiotu. To, że 60% respondentów interesuje się oceną swojego dziecka z wychowania fizycznego na podobnym poziomie jak ocenami z innych przedmiotów nie napawa optymizmem. Zaskakujące in minus jest to, że 1/3 badanych uważa, że ocena z tego przedmiotu jest mniej ważna od innych, stawiając go w kategorii przedmiotów szkolnych drugiej kategorii.

WNIOSKI

Interpretacja uzyskanych wyników pozwala na stwierdzenie, iż ocena z wychowania fizycznego, przez większość respondentów, jest podobnie traktowana jak ocena z innych przedmiotów szkolnych. Interpretacja informacji niesionej przez ocenę ma charakter intuicyjny i wymagała by zmiany formy oceny (np. na wieloelementowa) lub co najmniej przekazania pełniejszych informacji o kryteriach oceny z wychowania fizycznego przyjętych przy ocenie ucznia. Bez tych zabiegów wychowanie fizyczne może być traktowane przez rodziców dzieci w nich uczestniczących, jako przedmiot którego cel oddziaływań nie jest sprecyzowany, a aktywność ucznia ogranicza się do nabywania sprawności fizycznej i ruchowej.

PIŚMIENNICTWO

1. Bouchard C, Malina R.M., Perusse (1997). Genetics of fitness and physical performance. Champaign: Human Kinetics Publishers.
2. Jagusz M. (1994) Samokontrola i samoocena w wychowaniu fizycznym. AWF, Wrocław
3. Kuczyńska A. (2000). Związek wiedzy rodziców z ich nastawieniem do rodzinnej aktywności ruchowej. W: R. Muszkieta, M. Bronikowski (red.) Wychowanie fizyczne w nowym systemie edukacji. AWF, Poznań
4. Marczevska H. Wolańska T. (1988). Rodzina jako środowisko wychowania do rekreacji. W: T. Wolańska (red.), Wychowanie do rekreacji fizycznej. AWF, Warszawa
5. Moore L.L. i in. (1991) Influens of parents' physical activity levels on activity levels of your children. The Journal of pediatrics, 118, 215-219

6. Pilch T., Bauman T. (2001). *Zasady badań pedagogicznych*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa
7. Sas-Nowosielski K. 2003. *Wychowanie do aktywności fizycznej*. AWF, Katowice
8. Simonen R. L. (2002). Familial aggregation of physical activity levels in the Quebec family study. *Medicine & Science in Sport & Exercise* 34(7), 1137 - 1142
9. Szymańska G. (1995). Rodzina w aspekcie przemian społecznych. *Acta Universitatis Wratislaviensis No 1593 Prace Pedagogiczne CV*.

STRESZCZENIE

Ocena szkolna pełni wiele funkcji. Jedną z podstawowych jest funkcja informacyjna. W procesie dydaktycznym pełni ona podstawę rolę pozwalając przekazać uczniowi informację o „miejscu” w jakim się aktualnie znajduje w dążeniu do realizacji celu lub w jakim zakresie go zrealizował. Ocena szkolna umożliwia również komunikowanie się nauczyciela z rodzicami (opiekunami) dziecka w celu poinformowania ich o postępach czynionych przez ucznia w szkole. Informacja niesiona przez ocenę szkolną nie zawsze jest w pełni czytelna. Nie zawsze również spotyka się z należyta interpretacją i zainteresowaniem. Celem badań było uzyskanie informacji od rodziców o ich zainteresowaniu, interpretacji i znaczeniu nadawanemu ocenie z wychowania fizycznego otrzymywanej przez ich dzieci. Interpretacja uzyskanych wyników pozwala na stwierdzenie, iż ocena z wychowania fizycznego jest podobnie traktowana jak ocena z innych przedmiotów szkolnych. Interpretacja informacji niesionej przez ocenę ma charakter intuicyjny i wymagała by zmiany formy oceny (np. na wieloelementowa) lub co najmniej przekazania pełniejszych informacji o kryteriach oceny z wychowania fizycznego przyjętych przy ocenie ucznia.

SUMMARY

School assessment has many functions; the basic one is providing information. It plays an essential role in the didactic process that allows for providing students with the information regarding their current “rank” in striving for realisation of objectives or regarding the scope of already accomplished aims. School assessment also facilitates communication between teachers and parents (guardians), essential in order to inform them about the progress of their children at school. The information carried by school assessment is not always fully comprehensible. It is not always perceived with suitable interest and appropriately interpreted. The objective of the research was to obtain information from parents regarding their interest, interpretation and the significance given to the assessment received by their children in physical education classes. Analysis of the obtained results allows for the conclusion that the assessment in physical education classes is treated similarly as assessment in other school subjects. Interpretation of the information carried by the assessment is intuitive and would require a change of assessment form (e.g. for a multi-element assessment) or, at least, providing more complete information regarding assessment criteria in physical education classes accepted for assessment of students.